

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR-**

1995 yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

3-2022

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

FarDU. ILMIY XABARLAR – НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК.ФЕРГУ

Muassis: Farg'ona davlat universiteti.

«FarDU. ILMIY XABARLAR – НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК. ФерГУ» "Scientific journal of the Fergana State University" jurnali bir yilda olti marta elektron shaklda nashr etiladi.

Jurnal filologiya, kimyo hamda tarix fanlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Jurnaldan maqola ko'chirib bosilganda, manba ko'rsatilishi shart.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020 yil 2 sentabrda 1109 raqami bilan ro'yxatga olingan.

Muqova dizayni va original maket FarDU tahririy-nashriyot bo'limida tayyorlandi.

Tahrir hay'ati

Bosh muharrir
Mas'ul muharrir

SHERMUHAMMADOV B.SH.
ZOKIROV I.I

FARMONOV Sh. (O'zbekiston)
BEZGULOVA O.S. (Rossiya)
RASHIDOVA S. (O'zbekiston)
VALI SAVASH YYELEK (Turkiya)
ZAYNOBIDDINOV S. (O'zbekiston)

JEHAN SHAHZADAH NAYYAR (Yaponiya)
LEEDONG WOOK. (Janubiy Koreya)
A'ZAMOV A. (O'zbekiston)
KLAUS XAYNSGEN (Germaniya)
BAXODIRXONOV K. (O'zbekiston)

G'ULOMOV S.S. (O'zbekiston)
BERDISHEV A.S. (Qozog'iston)
KARIMOV N.F. (O'zbekiston)
CHESTMIR SHTUKA (Slovakiya)
TOJIBOYEV K. (O'zbekiston)

Tahririyat kengashi

QORABOYEV M. (O'zbekiston)
OTAJONOV S. (O'zbekiston)
O'RINOV A.Q. (O'zbekiston)
KARIMOV E. (O'zbekiston)
RASULOV R. (O'zbekiston)
ONARQULOVA K. (O'zbekiston)
YULDASHEV G. (O'zbekiston)
XOMIDOV G'. (O'zbekiston)
DADAYEV S. (O'zbekiston)
ASQAROV I. (O'zbekiston)
IBRAGIMOV A. (O'zbekiston)
ISAG'ALIYEV M. (O'zbekiston)
TURDALIYEV A. (O'zbekiston)
AXMADALIYEV Y. (O'zbekiston)
YULDASHOV A. (O'zbekiston)
XOLIQOV S. (O'zbekiston)
MO'MINOV S. (O'zbekiston)
MAMAJONOV A. (O'zbekiston)

ISKANDAROVA Sh. (O'zbekiston)
SHUKUROV R. (O'zbekiston)
YULDASHEVA D. (O'zbekiston)
JO'RAYEV X. (O'zbekiston)
KASIMOV A. (O'zbekiston)
SABIRDINOV A. (O'zbekiston)
XOSHIMOVA N. (O'zbekiston)
G'OFUROV A. (O'zbekiston)
ADHAMOV M. (O'zbekiston)
XONKELDIYEV Sh. (O'zbekiston)
EGAMBERDIYEVA T. (O'zbekiston)
ISOMIDDINOV M. (O'zbekiston)
USMONOV B. (O'zbekiston)
ASHIROV A. (O'zbekiston)
MAMATOV M. (O'zbekiston)
SIDDIQOV I. (O'zbekiston)
XAKIMOV N. (O'zbekiston)
BARATOV M. (O'zbekiston)

Muharrir: Sheraliyeva J.

Tahririyat manzili:

150100, Farg'ona shahri, Murabbiylar ko'chasi, 19-uy.
Tel.: (0373) 244-44-57. Mobil tel.: (+99891) 670-74-60
Sayt: www.fdu.uz. Jurnal sayti

Bosishga ruxsat etildi:
Qog'oz bichimi: - 60x84 1/8
Bosma tabog'i:
Ofset bosma: Ofset qog'ozi.
Adadi: 10 nusxa
Buyurtma №

FarDU nusxa ko'paytirish bo'limida chop etildi.
Manzil: 150100, Farg'ona sh., Murabbiylar ko'chasi, 19-uy.

Farg'ona,
2022.

X.Mamajonov

Amir Temur hamda To'xtamishxon o'rtasidagi diplomatik munosabatlarning manbashunosligiga doir ayrim fikr-mulohazalar 113

ADABIYOTSHUNOSLIK**X.Maxsudova, Sh.Shahobiddinova**

Ergonimlarning leksik-semantik xususiyatlari 118

A.Abduraxmonov

Zamonaviy o'zbek nasrida rangning g'oyaviy yo'nalishni tashkillashdagi ahamiyati 122

B.To'rayeva

Xronotop poetikasining o'ziga xos xususiyatlari 127

N.Karimova

Abdulla Qodiriy asarlarida folklor xronotopi 134

P.Ro'ziboyeva, B.Karimov

Abdulhamid Cho'lpon hikoyalarida ayollar obrazi talqini, ayollar erki va ta'limi masalasi 138

N.Avazov

"Padarkush"ning ta'siri va jadid dramalarining yaratilishi..... 143

Sh.Axmedova

Omon matjon she'riyatining badiiy jihatlari..... 151

N.Soatova

Shuhratning masal va hajviy she'r yaratish mahorati 155

Sh.Turg'unov

Harbadoshlarning o'langa nisbatan ta'rifi xususida 162

TILSHUNOSLIK**Sh.Iskandarova, F.Musayeva**

Muhammad Yusuf she'rlarida zamon tushunchasining o'rganilishiga doir..... 168

D.Ganiyeva

Turli tizimdagi tillarda nisbat shakllarining sinkretikligi va polifunksionalligi..... 171

Sh.Amonturdiyeva

Diniy matnlarning fonetik imkoniyatlari..... 176

N.Xoshimova

Bilvosita gaplarning turli madaniyatlarda ifodasi..... 184

M.Hojiyeva

Terminologik kompetentlik – bo'lajak filolog mutaxassislarni tayyorlashning asosi sifatida..... 187

V.Giyosova

Bolalarga oid murojaat birliklariga doir mulohazalar 190

S.Ahmadaliyeva

Pragmatonimlarning farqlovchi elementlari va funksiyalari haqida..... 193

H.Saipova

Nutqning sintaktik-kompozitsion tahliliy usullari 197

MATEMATIKA**T.Ergashev, D.Urinboyeva**

Ikkinchi tartibli ikki o'zgaruvchili gipergeometrik funksiyalar nazariyasi haqida..... 201

B.Kadirkulov, M.Jalilov

Involuytsiya qatnashgan kasr tartibli parabolik tipdagi tenglama uchun qo'yilgan teskari masala 209

N.Murolimova

Vazn funksiyasiga ega bo'lgan riman-liuvil va atangana-baleanu kasr tartibli operatorlar qatnashgan to'lqin tenglamasi uchun chegaraviy masala..... 214

FIZIKA - TEXNIKA**X.Raxmonjonov, Sh.Shuxratov**

Zamonaviy elektr jihozlarini o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanish 223

M.Abdullayeva, Sh.Shuxratov

Texnologiya ta'limida milliy hunarmandchilikni kreativ yondashuv asosida o'rganishni pedagogik-psixologik imkoniyatlari..... 228

TEKNOLOGIYA TA'LIMIDA MILLIY HUNARMANDCHILIKNI
KREATIV YONDASHUV ASOSIDA O'RGANISHNIG PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK
IMKONIYATLARI

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL OPPORTUNITIES OF TEACHING A
NATIONAL HANDICRAFT IN TECHNOLOGICAL EDUCATION ON THE BASIS OF A
CREATIVE APPROACH

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ОБУЧЕНИЯ
НАРОДНОМУ РЕМЕСЛУ В ТЕХНОЛОГИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ
НА ОСНОВЕ ТВОРЧЕСКОГО ПОДХОДА

Abdullayeva Mushtariy Obidjon qizi¹, Shuxratov Sharof Shuxratovich²

¹Abdullayeva Mushtariy Obidjon qizi

– Farg'ona davlat universiteti texnologik ta'lim kafedrasida magistri¹

²Shuxratov Sharof Shuxratovich

– Farg'ona davlat universiteti texnologik ta'lim kafedrasida dotsenti, tffd (PhD)²

Annatsiya

Ushbu maqolada umumiy orta ta'lim maktabi o'quvchilarida milliy hunarmandchilikni kreativ yondashuv asosida organishning pedagogik-psixologik imkoniyatlari ishlab chiqilgan Vizualitsiya metodlaridan foydalanib o'qitish tasavvurini rivojlantiradi. Muammoli vaziyatda bir necha yechim topa oladilar. O'quvchilarni olayotgan bilimlarini yuqori saviyada bolishiga samarali yordam beradi va ularni kelgusida malakali mutaxassislar bolib kamol topishiga zamin yaratadi.

Аннотация

В данной статье разработаны педагогические-психологические возможности изучения национального ремесленничества учениками средних общеобразовательных школ на основе креативного подхода. Использование методов визуализации в обучении развивает воображение, что способствует нахождению нескольких решений проблемной ситуации и эффективно способствует повышению уровня знаний учащихся, создает основу для их дальнейшего развития в качестве квалифицированных специалистов.

Abstract

In this article, pedagogical and psychological possibilities for studying national handicrafts by students of secondary schools based on a creative approach have been developed. The use of visualization techniques, teaching, developing imagination in a problematic situations effectively help students have a high level of knowledge, receive and create the ground for them to grow into qualified professionals in the future.

Kalit so'zlar: Milliy hunarmandchilik, amaliy va badiiy bezak san'ati, Texnologiya ta'limi, kreativlik, kreativlik sifatleri, kreativ fikrlash, axborot texnologiyalari, kompyuter sovdxonligi, axborot muhiti.

Ключевые слова: Национальное ремесленничество, прикладное и художественное искусства, Технологическое обучение, креативность, творческие качества, творческое мышление, информационные технологии, компьютерная грамотность, информационная среда.

Key words: National handicrafts, applied and artistic arts, technological education, creativity, creative qualities, creative thinking, information technology, computer literacy, information environment.

KIRISH

Hozirgi kuna Respublikamizda xalq ta'limi tizimida. rivojlantirish va keying vazifalarni belgilab olish bo'yicha bir qator natijalarga erishilmoqda. Umumta'lim maktablarida xalq hunarmandchiligini o'rganish o'quvchilarda badiiy-estetik didni, mehnatsevarlikni rivojlantirishga va qator foydali ko'nikma va malakalarni hosil qilishga xizmat qiladi. Ularning ijodiy qobiliyatlarini aniqlash va o'stirishga yordam beradi. O'quvchilar bu sohani mukammal egallashlari uchun, eng avvalo, xalq hunarmandchiligi jarayoni bilan yaqindan tanishish maqsadga muvofiq. Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim maktabi o'quvchilarida milliy hunarmandchilikni kreativ yondashuv asosida o'rganishning pedagogik-psixologik imkoniyatlari ishlab chiqish asosiy maqsad qilibolinadi. Umumta'lim maktablarida amaliy va badiiy bezak san'atini o'qitishning ahvolini o'rganish bilan birga uni amaliyotda qo'llash metodikasi tajriba-sinov ishlari jarayonida amalga oshiriladi. Tashkiliy va

FIZIKA-TEXNIKA

metodik tayyorgarlik ishlarini bajarish maqsadida pedagogik tajriba-sinov ishlarining samarasini kafolatlaydigan reja ishlab chiqildi. Bunda yetakchi olimlarimiz tomonidan ishlab chiqilgan tajriba-sinov ishlarini sifatli amalga oshirishga imkon beradigan tajriba-sinov maydonlari, ishtirok etuvchi sinov va nazorat sinflari belgilandi, hamda tajriba-sinovga taqdim etiladigan didaktik majmualardan foydalanildi [1, 2].

Umumta'lim maktablarida xalq hunarmandchiligini o'rganish o'quvchilarda badiiy-estetik didni, mehnatsevarlikni rivojlantirishga va qator foydali ko'nikma va malakalarni hosil qilishga xizmat qiladi, ularning ijodiy qobiliyatlarini aniqlash va o'stirishga yordam beradi [3,4].

O'quvchilar bu sohani mukammal egallashlari uchun, eng avvalo, xalq hunarmandchiligi jarayoni bilan yaqindan tanishishlari maqsadga muvofiq [5,6].

Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim maktabi o'quvchilarida milliy hunarmandchilikni kreativ yondashuv asosida o'rganishning pedagogik-psixologik imkoniyatlari ishlab chiqish asosiy maqsad qilib olindi [7,8].

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Umumta'lim maktablarida amaliy va badiiy bezak san'atini o'qitishning ahvolini o'rganish bilan birga uni amaliyotda qo'llash metodikasi tajriba-sinov ishlari jarayonida amalga oshiriladi. Tashkiliy va metodik tayyorgarlik ishlarini bajarish maqsadida pedagogik tajriba-sinov ishlarining samarasini kafolatlaydigan reja ishlab chiqildi. Bunda yetakchi olimlarimiz tomonidan ishlab chiqilgan tajriba-sinov ishlarini sifatli amalga oshirishga imkon beradigan tajriba-sinov maydonlari, bu jarayonda ishtirok etuvchi sinov va nazorat sinflari belgilandi, hamda tajriba-sinovga taqdim etiladigan didaktik majmualardan foydalanildi [9,10].

O'quv mashg'ulotlarining avvaldan rejalashtirilishidan voz kechish, talabalarda tanqidiy, kreativ tafakkurni shakllantirish va rivojlantirish, ularni ijodiy fikrlash, yangi g'oyalarni o'ylab topishga majbur qilish ta'lim olishga bo'lgan munosabatni o'zgartirish, ularni yutuqlarga erishishga rag'batlantirishda asosiy omil – kreativlikdir [11].

Shaxsda kreativlik sifatlarini rivojlantirish jarayonining umumiy mohiyatini to'laqonli anglash uchun dastlab "kreativlik" tushunchasining ma'noni tushunib olish talab etiladi. Alan Dj. Rouning fikriga ko'ra, "kreativlik – o'z qiymatiga ega original g'oyalar majmui" sanaladi [12]. U o'z tadqiqotlarida tushunchani shunday izohlaydi: "kreativlik – shaxs tomonidan amalga oshiriladigan amaliy harakat bo'lib, u o'zida muayyan yangilikni aks ettirishi va ma'lum amaliy qiymatga ega bo'lishi kerak". A.Zaparov va boshq. ning yondashuvi nuqtayi nazaridan ifodalansa, kreativlik "muayyan soha bo'yicha o'zlashtirilgan puxta bilimlar bilan birga yuqori darajada nooddiy ko'nikmalarga ham ega bo'lish" demakdir [13].

Yuqorida bildirilgan fikrlarga tayangan holda "kreativlik" tushunchasini quyidagicha sharhlash mumkin: kreativlik (lot., ing. "create" – yaratish, "creative" – yaratuvchi, ijodkor) – individning yangi g'oyalarni ishlab chiqarishga tayyorlikni tavsiflovchi va mustaqil omil sifatida iqtidorlilikning tarkibiga kiruvchi ijodiy qobiliyatidir.

Uzluksiz ta'lim tizimida umumiy o'rta ta'lim maktabi o'quvchisining kreativligini shakllantirishning nazariy uslubiy asoslarini o'rganishning dolzarbligi pedagog ijodkor shaxsining o'z ustida ishlashi, rivojlanishi va yetuklikka intilishi ham kasbiy faoliyatida faolligini ortishining ijtimoiy va amaliy ahamiyati bilan aniqlanadi.

Shunday qilib, o'qitish vazifasi ijodiy fikrlash, tahlil qilish, g'oyalarni yaratish va yechimlarni topa bilishdan iborat bo'lib qoladi.

Ma'lumki, ta'lim-tarbiya samaradorligiga erishish yo'lida o'qituvchi o'quvchilarning bilim olish motivlariga befarq qarashi aslo mumkin emas. Chunki bilim egallashga bo'lgan munosabat o'quvchining tanlangan kasbiga bo'lgan qiziqishi bilan uyg'unlashib ketadi. Shunga ko'ra, o'quvchining xalq milliy hunarmandchiligiga bo'lgan qiziqish motivlariga asosiy e'tibor qaratildi [14, 15].

Pedagogik tajriba-sinov jarayonida o'quvchining naqsh kompozitsiyalari tuzish uchun dastlabki bilimi, ko'nikma va malakalarini bilish maqsadida o'tkazgan suhbatlarimiz va anketa savollaridan olgan javoblaridan ma'lum bo'ldiki, deyarli 75% o'quvchida kelajakda kashtachilik san'atini egallash xohish-istaklari mavjud.

Psixologik jihatdan o'quvchilarda milliy hunarmandchilikni o'rganishga bo'lgan qiziqishni shakllantirishda mustaqil bilimlarni o'zlashtirish, ijodiy faoliyatga kirishish, naqsh kompozitsiyalarini

tuzishda mantiqiy fikrlash, qo'yilgan muammo yechimini topishga o'rgatish kabilar muhim hisoblanadi. Bunda o'quvchilarda mustaqil ta'lim egallash yo'lida o'z oldiga yangi talablar qo'ya boshlaydi. Bu jarayon o'z-o'zini tarbiyalash zaminida amalga oshadi. Ana shunda ta'lim ijtimoiy burch darajasiga ko'tarila boradi. Chunki ta'lim o'quvchini mehnatga, kasbiy faoliyatga tayyorlovchi omil vazifasini bajaradi [16,17].

Tadqiqiy kuzatuvlar asosida o'quvchilarning dastlabki bir oy davomidagi kashtachilik hunariga bo'lgan qiziqish motivlarini alohida o'rganib chiqdik. Bu jarayon ikki yo'nalishda o'z ifodasini topdi. Birinchisi – “yangi jamoa”ni asta-sekinlik bilan o'zaro tanishuvidan iborat bo'lib, “jamo” orasida faollarning ko'zga tashlanishi, ayniqsa, kashtachilik sirlaridan to'la yoki bir oz xabardor bo'lgan yosh yigit va qizlar oz bo'lsa-da, o'zlarining mazkur soha borasida amaliy tajribalari bilan ajralib turganlar, ikkinchisi kimningdir maslahatiga ko'ra, o'qishga qabul qilingan o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi faoliyatlari o'rganildi.

Olib borilgan tadqiqiy kuzatuvlar ijtimoiy dolzarb masalani talablar darajasida emasligini ko'rsatdi. Bunday yondashuv asosida salbiy omillarning shakllanishi o'quvchida dastlabki noto'g'ri tushunchalarni keltirib chiqarishi mumkin.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Hozirgi yoshlarning ilmiy va ijodiy dunyoqarashi ancha keng bo'lib, buni ularning kelajakda kim bo'lish va kasb tanlash motivlaridan ham bilsa bo'ladi. Ayniqsa, jamiyatga foyda keltirish, tanlagan kasbi bo'yicha uni davom ettirish, o'rgangan kasbini yoshlarga o'rgatish, jamiyatda shakllanib kelayotgan yoshlarning amaliy san'atga bo'lgan qiziqishini o'z vaqtida aniqlab, unga tegishli yordam va shart-sharoitlar yaratib berish, hozirgi kunning muhim vazifalaridan hisoblanadi [18].

Xalq hunarmandchiligi turlarini mukammal egallagan shaxsning sharafli, mas'uliyatli va jamiyat rivojida tutgan o'rnini anglab yetgan shaxs kelajakda adashmaydi. Chunki u jamiyatning ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, madaniy va ma'rifiy-tarbiyaviy rivoji o'sib kelayotgan avlod qo'lida ekanligini kasb burchi nuqtayi nazardan tahlil eta oladi. Ayniqsa, hayotimni xalq hunarmandchiligiga bag'ishlash orzusidaman, degan o'quvchilar xalq milliy hunarmandchilikni rivojlantirishdek ezgu ishga o'z hissalarini qo'shish istagida ekanliklarini bildirishdilar [19, 20].

Tadqiqiy kuzatuvlarimizning ko'rsatishicha, yuqoridagilardan kelib chiqqan holda, umumta'lim maktablarida quyidagi vazifalarning hal etilishi birinchi darajali ahamiyat kasb etadi:

- o'quvchilarning kasb tanlashida metodik ko'rsatma va maslahatlar berishni kuchaytirish; fan o'qituvchilarining milliy hunarmandchilikdan o'quv-metodik ishlarini rejalashtirish; ta'lim jarayonining ilg'or usullaridan, o'qitishning tashkiliy shakllari va vositalaridan oqilona foydalanish asosida o'quvchilarga milliy hunarmandchilikdan ta'lim berishda innovatsion metodlardan foydalanish; ta'lim-tarbiya jarayonining mantiqiy uyg'unligini oshirish, milliy hunarmandchilik darslari dasturiy materiallarning takrorlanishiga yo'l qo'ymaslik, ularning mantiqiy ketma-ketligi, izchilligi, uzluksizligi hamda uzviyligini bo'lajak milliy hunarmandchilik ustalarining nazariy bilimi, amaliy ko'nikma va malakalarini rivojlantirish nuqtayi nazaridan ta'minlash; bo'lajak xalq hunarmandchiligi ustalarining mustaqil ta'lim olish faoliyatiga metodik rahbarlik qilishni rejalashtirish, takomillashtirish, nazorat qilishning oqilona shakllarini ishlab chiqish; texnologiya ta'limi jarayonini zarur jihozlar, jumladan, texnik va ko'rgazmali vositalar, shuningdek, naqsh kompozitsiyalarini ishlashda kompyuter dasturlaridan foydalanishni yo'lga qo'yish; umumta'lim maktablarida texnologiya fanidan xalq hunarmandchiligi mashg'ulotlarida o'quvchilarning ongi va tafakkurini rivojlantirish, nazariy bilimi, amaliy ko'nikma va malakalarini shakllantirish o'quvchilik burchi va majburiyatlarini anglab yetishni o'rgatib borishda ta'lim-tarbiyaning turli metod va vositalaridan keng qamrovda foydalanishni nazarda tutish; har bir dars aniq maqsadni ko'zlagan holda, puxta rejalashtirilgan bo'lishi, uning ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlarining ahamiyati, dars bosqichlari, ko'rgazmali materiallardan foydalanish, g'oyaviy, mafkuraviy mazmuniga mos kelishi, nazariyaning amaliyot bilan uzviyligi, ko'rgazmali vositalar bilan jihozlanishi, o'ziga mos usul, metod va vositalardan samarali foydalanilgan holda tashkil etilishi, o'qituvchi va o'quvchining o'zaro faol munosabatda bo'lishi hisobga olinishi zarur.

O'quvchilarni milliy hunarmandchilikka o'rgatishda ta'limning zamonaviy metodlaridan foydalanishga muhim ahamiyat berilgan. O'quvchilarda o'tilayotgan mavzuga nisbatan qiziqish

FIZIKA-TEXNIKA

uyg'otish, nazariy bilim, amaliy ko'nikma va malakalarni shakllantirish, mavzuga oid didaktik va tarqatma materiallarni yakka va guruh holda o'zlashtirib olishlari uchun suhbat-munozara tashkil etish, tarqatma va didaktik materiallar tayyorlash kabilarning bir maqsadga yo'naltirilgan, oldindan puxta loyihalashtirilgan va kafolatlangan natija berishga qaratilgan pedagogik jarayonlar ishlab chiqilgan bo'lishi kerak.

Texnologiya ta'limi jarayonida axborot texnologiyalarini qo'llashning o'rni va ahamiyatini izohlab berish, bo'lajak texnologiya ta'limi o'qituvchisini tayyorlashda umumkasbiy fanlarni axborot texnologiyalari asosida o'qitishning didaktik imkoniyatlari, zamonaviy o'qitish texnologiyalari va vositalari asosida umumkasbiy tayyorgarlik fanlarini o'qitishning konseptual asoslari, umumkasbiy tayyorgarlik fanlarini o'qitishda bo'lajak texnologiya ta'limi o'qituvchisini kasbiy tayyorlash mazmuni va uning mantiqiy-tuzilmaviy sxemasi izohlash ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

O'quvchilarni o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanishga kasbiy tayyorlashning asosiy yo'nalishlari aniqlandi: o'quvchilarni pedagogik faoliyat jarayonida ATlaridan foydalanishga tayyorlash holati o'rganilib, ularning texnologiya ta'limi jarayonida o'qitishning axborot texnologiyalarini qo'llash ko'nikmalari tashxis qilindi.

Pedagogik adabiyotlar tahlili asosida va o'quvchining kasbiy faoliyatida axborot texnologiyalardan foydalanish talablaridan kelib chiqqan holda, tadqiqot davomida quyidagi mezonlar ajratib ko'rsatildi [6]: motivatsiya va kasbiy faoliyatda axborot texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha bilimlarning egallanganlik darajasi; o'quvchi o'quv faoliyatida axborot texnologiyalardan foydalanishda ijodkorlik ko'nikma va malakalarning shakllanganlik darajasi.

Texnologiya ta'limi jarayonida o'quvchilarning axborot texnologiyalaridan foydalanish tuzilmasi ishlab chiqildi. Texnologiya ta'limi jarayonida o'quvchilarning axborot texnologiyalaridan pedagogik tuzilmasining maqsad komponenti (jamiyatning raqobatbardosh texnologiya ta'limi o'qituvchisini tayyorlashga ijtimoiy buyurtmasiga ko'ra, O'zbekiston Respublikasi oliy kasbiy ta'limning DTSlari asosida texnologiya ta'limi o'qituvchisini axborot texnologiyalari asosida tayyorlash va natijasini aniqlash, tashkiliy komponenti (vazifalar, ta'lim metod va shakllari, ta'lim tamoyillarini aniqlash va ishlab chiqish), mazmuniy komponenti ("Xalq hunarmandchiligi" fani bo'yicha ishlab chiqilgan dasturlar asosida – innovatsion, kompetensiyaviy, integrativ, shaxsiy-faoliyatli yondashuvlarni qo'llab, amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish orqali o'quvchilar faoliyatining variativligi, subyektivligi, ijodiy individualligini, shaxsiy imkoniyatlarni rivojlantirish) dan iborat.

XULOSA

Ilmiy-tadqiqot ishlarini o'rganish natijasida amaliy pedagogik tajribadan kelib chiqib, bo'lajak texnologiya ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda ilmiy-tadqiqot natijalaridan foydalanishning pedagogik tuzilmasi sxemasi va natijasini tashxis qilish modeli ishlab chiqildi.

Texnologiya fanini o'qitish o'quvchilarning axborot texnologiyalariga qiziqishi tuzilmasi ilmiylik, uzviylik, ketma-ketlik, ko'rgazmalilik, faollik, fanlararo aloqadorlik tamoyillariga asoslangan, shuningdek, ta'lim natijasini aniqlash uchun baholash mezonlari aniqlanib olindi.

Ekspert baholash mezonlarini belgilash va ularning obyektivlik, integrativlik, qaytar aloqa o'rnatish, psixologik moslashuvchanlik kabi tashkiliy-funksional imkoniyatlarini tizimlashtirish orqali bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarining kasbiy faoliyatga tayyorgarlik darajasini pedagogik tashxis qilish metodlari (darsni spetsifik tahlil qilish, ijodiy topshiriq, amaliy ishlar) takomillashtirildi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullev U. Farg'ona vodiysida etnoslararo jarayonlar. - T.: Yangi asravlodi, 2005. - B. 214-215. (Abdullev U. Interethnic processes in the Fergana Valley. - T.: Yangi asravlod, 2005. - P. 214-215.)
2. Булатов С. Ўзбек халқ амалий безак санъати. -Тошкент: Меҳнат, 1991.-Б. 9 (Bulatov S. Uzbek folk applied decorative art. -Tashkent: Mehnat, 1991.-B. 9)
3. Гончарова П.А. Бухоро Зардўзлик санъати. -Тошкент: Ўзбекистон, 1986.-121 б. (Goncharova P.A. Bukhara The art of gold embroidery. -Tashkent: Uzbekistan, 1986.-121 p.)
4. Жаббаров И. Ўзбеклар: турмуш тарзи ва маданияти. Монография. -Тошкент: Ўқитувчи, 2004. –Б. 13. (Jabbarov I. Uzbeks: lifestyle and culture. Monograph. -Tashkent: Teacher, 2004. –p. 13.)
5. Yo'ldoshev J. G'. Ta'limga innovatsion yondashuv. // Xalq talimi. –2014. -3-son. - B.14. (Yuldashev J. G. An innovative approach to education. // Public education. - Tashkent. -2014. №3. p.14.)
6. Karimov I. Mehnat ta'limida o'quvchilar ijodkorlik faoliyatini tashkil etishning uyg'unlashgan texnologiyalari: Monografiya, uslubiy yo'nalish. –T.: "Adabiyot uchqunlari", 2015. – B. 66 (Karimov I. Coordinated technologies for the organization of creative activity of students in labor education: Monograph, methodical direction. –T.: "Sparks of literature", 2015. - P. 66)

7. Qo'ysinov O.A., Sharipov Sh.S., Aripov M., Begimkulov U. va.b. Bilim olishning intellektual tizimini ishlab chiqish nazariyasi va amaliyoti. Monografiya. T.: "Fan", 2011. -14 b. (Koysinov O.A., Sharipov Sh.S., Aripov M., Begimkulov U. and others. Theory and practice of developing an intellectual system of learning. Monograph. T.: "Fan", 2011. -14 p.)
8. Shomirzayev M.X. O'zbek milliy hunarmandchiligida innovatsion jarayonlar. O'quv-uslubiy qo'llanma. -T.: "Yangi nashr", 2017. -48 b. (Shomirzayev M.X. Innovative processes in Uzbek national handicrafts. Textbook. -T.: "New edition", 2017. -48 p.)
9. Zaparov A., Toychiev R., Khusanov U. Teaching technology in general secondary schools on the "stem" educational approach. «Экономика и социум». № 1(80) 2021, стр. 107-115. (Zaparov A., Toychiev R., Khusanov U. Teaching technology in general secondary schools on the "stem" educational approach. "Economics and society". № 1 (80) 2021, p. 107-115.)
10. Shukhratov, Sharof; Milašius, Rimvydas. Influence of silk wastes indicators on silk-raws roughness // Advanced materials and technologies: book of abstracts of 23rd international conference school, 23-27 August 2021, Palanga, Lithuania. Kaunas University of Technology. ISSN 2669-1930. 2021, A-P3.
11. Sharof Shukhratov, Rimvydas Milašius, Ravshan Maksudov, Kabuljon Gafurov, Jakhongir Gafurov. The formation of a fibrous ribbon of dense structure. 5th International conference on natural fibers – Materials of the future. Funchal/Portugal & Online, 17-19 May 2021. pp. 38-41.
12. Shukhratov, Sharof; Milašius, Rimvydas; Features of the formation and torsion of OE yarn // AUTEX 2021 - Unfolding the future: 20th world textile conference, 5-9 September 2021, Guimarães, Portugal & online: 2021, ID29. ISBN 9789895480869. p. 37-38.
13. Shukhratov Sh, Milašius R, Gafurov K, Maksudov R, Gafurov J, Tojimirzaev S. Improvement in the Design and Methods of Calculation of Parameters of Vibration Multifaceted Gridirons of Natural Fibre Cleaners. FIBRES & TEXTILES in Eastern Europe 2021; 29, 5(149): 29-33. DOI: 10.5604/01.3001.0014.9292
14. Shukhratov S, Milašius R, Gafurov J, Mardonov B, Gafurov K, Repon R Md. Investigation of Open End Yarn Tension Using an Elastic Yarn-Guide. FIBRES & TEXTILES in Eastern Europe 2021; 29, 4(148): 43-47. DOI: 10.5604/01.3001.0014.8230
15. Shukhratov, Sh.; Milašius, R.; Gafurov, K.; Gafurov, J. Investigation of twist waves distribution along structurally nonuniform yarn // Autex research journal. Warsaw : Sciendo. ISSN 1470-9589. 2021, p. 1-5. DOI: 10.2478/aut-2021-0040.
16. Ш.Шухратов, Ю.Шухратова, Х.Рахмонжонов. Применение творческих методов в непрерывном профессиональном образовании. Universum: психология и образование: научный журнал. – № 4(94). М., Изд. «МЦНО», 2022. С. 7-10. (Sh.Shukhratov, Yu.Shukhratova, X.Rakhmonjonov. Application of creative methods in uninterrupted professional education. Universum: psychology and education: scientific journal. - № 4 (94). М., Izd. «MTsNO», 2022. p. 7-10.)
17. Мaksudov, P., Ш. Шухратов, О. Мирзаев, и Н. Юнусов. «Изучения изменений коэффициента жесткости упругой оболочки прядильной установки». InterConf, вып. 41, февраль 2021 г. (Maksudov, R., Sh. Shukhratov, O. Mirzaev, and N. Yunusov. "Study of changes in the stiffness coefficient of the elastic shell of the spinning installation". Interconf, vol. February 41, 2021)
18. Djurayev, A., Maksudov, R. X., Shukhratov, S., & Tashpulatov, D. S. (2018). Improvement in design and methods of calculation the characteristics of vibrant diamond bars of cotton cleaners. International journal of advanced research in science, engineering and technology, 5(11), 397-401.
19. Shukhratov, Sh, et al. "Determination of parameters of grates on rubber brackets of fiber material cleaners." International Journal of Engineering and Advanced Technology 9.2 (2019).
20. Djurayev, A., R. Kh Maksudov, and Sh Sh. "Shukhratov. Improving the Design and Justification of the Parameters of the Saw Section of the Cotton Cleaning Unit." International Journal of Advanced Research in Science, Engineering and Technology 5.12 (2018): 7549-7555.